

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N° 21.

Marti 17. Mai

1860.

URBARIALU,

Brasiovu. Scen'a cea trista de mai dandă iscata din cauza comasatiunei lunga Clusiu me face se me re'ntorcu inca odata si se mai improspetezu, ca cartile ce au esitu in caus'a urbariala nu sau cititu pe deajunsu; de acea reflectandu pe publicu la neaperata lipsa de indreptariu reproducu din

Indreptariulu in causele urbariali scl,

compusu de D. V. Popp. C. M.

acum cele urmatore, dupa cum le are auctorulu:

Terminii pentru urdirea proceselor urbariari.

§ 16. Cei cari voiescu ca sa se faca comasarea hotareloru lor si sa se despartiesca pamenturile fostiloru supusi domnesci de a domniloru, aceia trebe sesi dee acti'a la judecatoria competinte de instanti'a I-ma pene in 30. Iuniu 1862, in care actie se cera comasarea si despartirea. In acele hotare pentru cari pene in diu'a aci numita nu s'a cerutu (nu se va cere) regularea, numai atunci se va putea face comasatia si despartire deca ambe partile — atatu domnii catu si fostii supusi — intr'u intielegere si cu o invoire voru cere regularea hotarului.

Supusii aceia cari in puterea § 3 al patentei urbar. voiescu a cere inderetru (dela fostii loru domni) locuri de cele urbariari cari in 1. Ianuariu 1848 au fostu in posesiunea domniloru, trebe sa si asterna actiile sale la judecatoriile de instanti'a I. pene in 30. Ianuariu 1861, ca dela diua acesta incolo nu se voru mai primi astfelu de actii si lo-

curile acele voru remanea pentru totudeauna in man'a fostiloru domni.

Deca impartirea pasiuniloru comuni ori regularea paduriloru nu se va cere — prin cei cari au dereptu la aceste — pene in 30. Iuniu 1859 atunci li se va mai da la fostii domni enco unu anu mai incolo *) dereptu si voie de a cere regularea si impartirea; eara dupa trecerea acestui terminu se va urdii regularea si impartirea si fora cererea domniloru pe spelese si cu periclu loru.

Viena, 21. Aprile 1860.

Nu multe Foi pe riodice voru fi carii sa se fi ocupatu atata cu causele din carii atatea daune si nedereptati apasa pe umerii sermanului tieranu. Una cauza (dora) dintre tote mai insemnata au atins'o mai de curendu corespondintele G. St. de sub petr'a Cozlei in Nr. 11 a Gazetei, ad. „nescientia legiloru“ esprimendusi dorirea de a vedea cartile de legi tiparite si in limb'a romana. Dupa parerea corespondintelui G. St. cauza ca tieranii

Dupa § 66 a patentei urbar. li se da fostiloru domni voie de a cere regularea pasiuniloru si a paduriloru si peste unu anu dela terminulu care e prefiptu in § 58 pat. urb. pentru cererea comasatiiloru. Prin ordinatiunea minist. din Februaru a. c. s'a prelungitu terminulu prefiptu pentru cererea comasatiiloru (in § 58 a pat. urb. legatu cu § 155 a ordinatiunei minist. din 27. Ianuariu 1858) dela 30. Iuniu 1859, pene in 30. Iuniu 1862, de unde se vede a urma ca si prolongirea de unu anu nu se va computa dela 1859 ci dela 1862.

romani nu știu legile ar fi, ca aceste nu se afla tiparite în limb'a română. Eu încă eram odată de părerea corespondentului G. St., înse acum m'am convinsu de contrariu și trebuie se afirmu cu tărie: ca nu lips'a cartilor tiparite în limb'a română ci indolenț'a, nepăsarea cea mare a romanului e caus'a ca nu știe legile! Au nu au esutu de curendu două carti de legi tiparite în limb'a română, în cauzele urbariali, în cauzele acele carii mai afundu taie în interesele romanului țieranu? (se tacu despre acea ca mai tôte legile și ordinațiunile se tiparescu în Foile legilor imperiari și provinciari) — înse câți dintre carturarii romani le au acele carti; câți le au cetitu acele credu ca despre numărulu lor nu se va putea dice ca „e legionu“. Romanulu care nu asculta s'eu celu pucinu nu crede bucuros în cuvintele preotului ce le predica acesta fora carte; — acela romanu care dice despre omulu întieptu „ca vorbesce ca din carte“ romanulu acela care crede santu tôte ce se citescu din asia numi'ta „Cazanie“ numai pentru ca sunt tiparite, — acela romanu e cu cea mai mare nepăsare catra ori ce carte tiparita în limb'a română, atunci candu densulu trebuie se scôția din pungu cativa cruceri și se dee pentru ea; de catu se dee pe o carte de acele din carii s'ar putea întiepti, și din care ar putea invetia cum sa și caute dereptalu și cum sa se apere în contra atacarei altora, mai bine se va duce într'o beutoria și va bea 1 felcutia de vinu ori $\frac{1}{4}$ de vinarsu! Dêca vei întreb'a pe romanu carturariu, necarturariu — ca de ce nu cumpara est'a ori ceea carte? 'ti va raspunde ca nu are bani! nu are sermanulu romanu bani so dee pe carti folositôrie, dêra pe vinarsu și pe vinu are! Câți proprietari de mosii și câți fora proprietate de pamentu sunt într'unu satu (ori orasiu), cari se nu fie însemnati pe revagiulu (rovasiulu) crismari-loru, la finea anului cu 1 feria s'eu 2 de vinarsu și cu mai multe de vinu? din cari nici unulu nu a avutu bani se dee pe o carte folositôria! Romanulu țieranu dêca cade într'o nevoie catu de mică nu știe se-si ajute, se duce la preotulu ori cantorulu ori dascalulu satului și cere suatu, cu care înse pucinu se pôte folosii, fiindu ca acestia singuri au lipsa de suatu; în urma trebuie se mërğa la Potracanu, care de multe ori ei ajuta, éra de mai multe ori nu, înse de usturatu totdeauna ilu

ustura. Sa și avutu preotulu, cantorulu ori dascalulu din satu cartea trebuincioasă de legi ar fi cautatu în ea și ar fi aflatu ca ce avea de a face și unde era sa și caute vindecare la atare asuprire. —

E adevératu ca nu tôte legile se afla tiparite în limb'a română și altele de se și afla în Foile legilor imp. și provinc. sunt atatu de voluminose și cuprindu atatea materii catu nu e cu putinț'a ca sermanulu țieranu ori necajitulu preotu, dascalu ori cantoru se aiba regazu, se le citésca tôte ori se pôte afla § care tracta s'eu suna despre caus'a ce i se da înainte; de ale invetiã tôte nu e vorba, ca și cei mai escusiti legiuitori trebuie de multe ori se caute în carte candu vrea se apleco vr'o lege. Asia dara ar fi de doritu ca din legile cele multe și estinse civiri și criminari sa se tiparésca în limb'a română baremu numai cele mai trebuinciose parti, (capite) numai despre acele materii cari taie în viét'a cea simpla și restrinsa a sermanului țieranu, și aceste într'o limba usiôra.

Cate capite și oati §§ cuprindu atatu codicele civile catu și celu criminale a caroru recunoscintia nu va fi nici odată daunosa pentru romanulu țieranu! Tôte aceste potu remanea deocamdata necunoscute romanului, prin urmare nu e lipsa a se tipari. Eara câți §§, cate sanctiuni cuprinde codicele civile și criminale — precum și alte ordinațiuni — cari de le ar știi țieranulu de multe ori nu și ar perde tóta averea în procese și nu ar fi asia pline tôte prinsorile de robi. Se știe țieranulu în contra caruia ese juctiea ca acumă nu are locu „tudumania“ (repulsiea) nu ar cadea la prinsóre pentru crimea de „potenț'a publica“ se știe colectorulu de dare (contributie) ca la banii de dare adunati din satu nu ei e iertatu sa se atingă nu ar cadea la prinsóre pentru crimea de „defraudatia.“ De ar sci depravatul țieranu ce pedépsa aspra cade pe cei cari punu focu, s'ar mai inpucina arsurile cele multe.

Dara apoi cu remanerea dela pertraptarea cauzelor, cu nemutarea judecatiei (sentintiei) la scaunulu mai înaltu etc. cate daune se casiuana la sermanii țierani, tôte din nescienti'a legilor! Țieranulu M. capeta sentinti'a în mana cu care s'a determinatu în contumaciam ca mosia în care siede trebe sa o dee lui N., densulu afla ca acea sentin-

ția e nederépta și nu crede ca sei póta lui lua cineva mosia care elu au ereditu dela parenti, nu pasa de sentintia, o pune in serpariu și nu muta legea mai susu séu nu face intrebuintiare de remediile judecatii; sentintia capeta dupa 14 zile putere de dreptu și N. scóte juctiile pe M. est'a convinsu fiindu ca i se face nedereptate face larma, se opune ba chiaru alunga pe juctiei și Domnia-lui cade in prinsóre, aici injura pe judecatori, pe legi și baga vina la tóta lumea numai siesi nu! De scia M. legile, de scia ca nu e destulu se ai dreptu fere trebue sa ti 'lu și aperi candu se ataca cineva atunci elu nu remanea fora mosie și nu cadea la prinsóre!

Acuma vine intrebarea ca pe ce cale și cine se tiparésca cartile cele trebuincióse pentru romani? cei cari au mai tiparitu carti romanesci in Transilvania — luandu afara cele besericesci — nu se voru indupleca asi mai baga banii, pucini ce póte au, in tipariulu cartiloru romanesci, ca sciu inainte ca sunt bani perduti; pe lenga tóte ca ei va fi dorundu de sortea romanului tieranu și ardori din anima sa i ajute, nu voru putea ca le voru fi lipsindu banii trebuinciosi, ca voru trebui sa si sustiena famili'a și pe sine cu pucinulu venit despre care potu dispune. Asia dara cine se tiparésca? respunsulu e gata: nime. Cine póte da altu respunsu se dee, eu unulu nu sciu respunde alta!

Cum se schimba tempurile! Era unu tempu oandu alergau Ardelenii pe la Bai'a mare in Ungaria dupa carti tiparite — nu in limb'a romana ci ungresce — dupa urbariulu tieriei ungresci, care in Ardealu (fioresce) nu avea putere; și candu se intorceau a casa capetau 25 de bate dela szolgabireu pentru ce au adusu urbariulu in tenutulu lui! dara nici cu acele 25 de bate nu au potutu impedece gubernulu Ardealului, se nu imple Ardelenii tiér'a cu urbariu ungur., pe care apoi ilu puneau in fundulu ladii — de nu l'au fostu pusu szolgabireulu pe altu fundu — bagu séma ca se nu póte videa sórele Ardealului! acuma nu trebue se mérga la Baia mare și se aduca carti netrebucióse de acolo, fere numai pene la protopopu; acuma nu va capeta 25 de bate pentru ca se va cumpara atare carte și totusi nu o cumpara, fere mai bine da banii pe rachiu ori platesce la unu

scriitoriu de al advocatiloru pentru suatu ori lucru care de multe ori ei manea și ce mai mare.

Acesta e unu reu care ar trebui desradacinatu din poporulu nostru; intrebarea e: cum și pe ce cale? —

Deslegarea acestei intrebări o lasu invetiatoriloru sufletesci ai poporului, dela carii invétia cele bune și de multe ori ei imiteza in cele rele. Voi sunteti lumin'a lumii!

Se me iertati prea onorate Domnule ca amu fostu asia lungu in reflexiunile mele', mai scurtu nu amu pututu — dara, o! inca cate se ar mai putea dice! Sc! —

Pest'a, in 5. Maiu 1860.

(Capetu din Nr. tr.

Poporulu s'a tienutu cu tóte manile de elu, — civii și inteligintia s'a lapedatu de elu. — Pentru ce? pentruca civilisatiunea falsa l'a facutu neplacutu, — și influintia straina politice l'a apesatu. — Candu poporulu romanu a domnit, cesarii și senatorii era in portulu poporului imbracati, — și de candu a cadiutu, nu numai clasele mai nalte, ci și ceea midilocie 'lu parasira, și totu portulu numai la poporu si-a aflatu refugiu. Déca unu Cesaru, unu Traianu, déca și alti domnitori straini s'a imbracatu, dar' și astadi sunt in vesmintele loru natiunale, pentruce se nu reprimésca și romanii pentru tóte clasele loru, vesmintele natiunale?

Civilisatiunea falsa, adeca aceea ce decurge numai din moda, si-a luatu o curgere nenaturala dela apusu la resaritu, și cu valurile sale a trasu și popóre la lucsu, și prin acesta le-a descivilisatu la inima și desnatiunalisatu la spiritu, caci in loculu modestiei a intratu desfrenarea, in loculu amorii de natiune, indiferentismulu, la multi dintra aceia carii numai prin portulu civilisatu doria a se paré de culti.

In provinciile aceste asupra nóstra a influentiatu și starea politica, asia ca uneori se purtamu fracu, de altadata atila, pentru ca nu amu pututu séu n'amu vrutu se stamu in contra ventului furiosu, fara ca se fimu fostu deobligati a ne lapeda de portulu nostru. —

Noi vedemu ca intr'unu statu liberu, unde

póte fi inca vorba de dreptu si cuvientia, persecutiunile politice s'au mai raritu, si totu poporul, carele prin origine, limba, datine vesminte se deosebesc de celalaltu, se silesce ca caracteristica sa nationala din totu punctulu de vedere se o sustiena, pentruce asia dreptu, precum datorintia avemu si noi a ne nationalisa in tóte straturile nóstre, nu numai prin institutiuni de cultura, ci si chiaru prin portu. Déca némtiului si ungurului 'i este iertatu asiu areta amórea catra natiunea loru, — cine póte dori ca romanulu se uréscá orice ce s'ar atinge de desvoltarea si propasirea lui nationalu?

Idea, de a introduce vesmintele nationale si in clasele cetatieniloru si inteligintiei s'a realizatu si la alte popóre, — si óre noi se primimu portulu loru, cu care adeseori ne incarca de sila, séu se ne tienemu de alu nostru?

Aceste anticipate servéscá de motive la unele urmatóre. —

In anulu acesta romanii fusera espusi neplaceriloru pentru portu asia pe aci precum si in alte parti. — Unii era insultati de unguri, pentru cilindru nemtiescu, pretindendu acestia ca si romanii se pórté atila, séu déca nu vreu pe acésta, se se imbrace romanesce, dar' numai nemtiesce, nu, — altii, carii dóra diu romani era ungresce imbracati, a fostu risi iéra mai anteiu de unguri, carii credea ca romanului 'i rusine de portulu seu, séu de frica loru au aruncatu fraculu, iéra de nemti au fostu risi, — firesce in dosu — ca schimba cineva fraculu strainu, pentru atila straina etc. etc. si intra asia impregiurari nu vediu ramu unii ceva mai rationalu, decatu a lasa si fraculu si atila la o parte — ca se nu aparem in tabera demonstratiuniloru, séu a reactiuniloru — si a ne întórce la portulu nostru nationalu, caci asia vediu ramu a ne puté pune in o pusetiune mai neutrala fétiá cu altii, si mai onorabila fétiá cu poporul nostru, pentru ce in Pest'a se imbracare unii cu vesminte nationale romane.

Noi amu cugetatu pre multu, ce portu se ne alegemu, ca se fia caracteristicu romanu, si se se póta introduce preste totu. Amu asteptatu si o initiativa dela fratii ardeleni, dar' fuseramu siliti dupa atata intardiére, acum deocamdata a adopta portulu representatu in jurnalulu de moda din Dresd'a, portulu in care au fostu imbracati deputatii ro-

mani adunati inca la Divanulu ad hocu in Bucuresci. —

Acestu portu s'a vediu mai adeseori pe stradele Pestei, si a atrasu atentiunea publicului in gradu mare, incatu grupe de ómeni se aduna ca se véda pe cei doi tineri si frati romani in vesmintele romane, cari au impresionatu asupra publicului, incatu s'a auditu adeseori „fórté frumosu“, „clasicu.“ —

E prea greu a descrie unu portu pentru ca se se póta lua cineva dupa elu, dar de órece din mai multe parti fuseramu provocati a da desluciri in privintia acestui portu, me restringu a face o descriere scurta pentru o introducere posibilá a unui portu mai uniformu. —

Pe capu o caciula de astracanu, in forma acólei caciule, cu carea Mihaiu Vitésulu e luat in portretulu litografisatu in Parisu prin Stanescu, — si in caciula pene de corbu. —

Peptariulu si ciorecii sunt de panura alba, cu sinóre venete si bumbi albi lati, carii pe peptariu sunt pene la grumazu, — éra sinoretur'a e foarte simpla si modesta.

Caftanulu, in forma unui caputu comodu e de panura veneta inchisa, la guleru si pe peptu e sinoratu cu sinóre de unu degetu de late negre, si pe lenga aceste cu sinóre rosii in féti'a visinei, éra peste caftanu unu breu nationalu romanescu (rosiu galbenu venetu) de 4 degete de latu tiesutu de femeile romane de pe sate. Breulu slobóde de stenga doi capeti de o palma de lungi.

Pentru incaltiaminte in jurnalulu atinsu era sandale, inse noi amu primitu caltiuni de lacu cu turecii cam scundi, si la nodee cu cretiuri.

Peste aceste imbracaminte se arunca paliulu romanu, carele pentru acestu portu apare de unu vesmentu clasicu. E de panura alba si sinoratu cu venetu. Colariulu paliului e cam scobitu ca se se póta vedé sinoratura caftanului, — si paliulu are unu guleru cam cuadratu in form'a unui guleru de buhaiu. —

Manécile la taiatura de catra peptu se potu imbumba si desbumba de subsuóra pene in capetu asia pecum fiacine voiesce a le purtá. —

Aceste sunt nesce observatiuni fugitive la dorintia mai multora, — dar' ar fi de doritu ca fratii ardeleni se studieze a compune unu portu caracte-

risticu pentru romanii de dincoace de Carpati si acela pentruca se se introduce peste totu, se se comunice prin atare icóna de moda.

Avemu dreptu, avemu datorintia a ne pastra si onorá vesmintele nóstre nationale, inse se fimu moderati, se nu flusturamu cu portulu nostru pe la nasulu altora, ca altii pe la alu nostru, se nu impunemu cu elu, ci numai se ne infratimu prin elu, — mai de parte se fimu precauti ca se nu ne lasamu cumva in favórea lucsului, si se ne derapenam in starea materiala, caci atunci introducerea portului nationalu ar fi periculósa. — Noi se avemu portu nationalu, dar' se nu'lu cumperamu in Parisu, ci dela a-i nostri, ca cu banii acestia se propasiéscá industria nationala a nóstra.

Scimu pre bine ca poporulu nostru n'are lipsa de fabrice straine pentru portulu lui, caci portulu romanu preste totu se fabrica in sinulu familiei. — Acésta e o impregiurare favorabila si ne da indemnul a introduce portulu nationalu, pentruca productele de acésta industria se se indeplinéscá in favórea meseriasiloru, si in onórea poporului. —

M . . .

Despre academia. *)

(Канетъ.)

II.

Къ челе еспясе пълъ ачи, амъ автзъ! de скопъ а аръта ромъниоръ импорганда ши фолосзлъ Akademii-лоръ дин лътеа цивилитаръ. Дэкъ пълъ акъма липса де дъвзъдаци не-аъ цингътъ не локъ, де п'амъ пътзътъ авеа о асемине инститъцизне, — десволтареа ши перфекциона-пареа интелидженци национале де астзъи не фаче а аспира ши а стзъри пентрзъ реализареа знеи Академии.

Амъ фаче дъсзъ о лакънзъ, дакъ амъ трече къ ведереа фъръ а зиче чева деспре Academia дин Iamí. Фостзлъ Домнъ Михаи Стзърза, ла 1834 дете нъме де Академиз чедлъ дътзъзъ цимнасизъ че се дъфоицидзъ дъспзъ рестазаареа школелоръ национали. Ресзлататзлъ дъсзъ фъ нъмаи нъмеле: ници знъ фелиз де статзте нъ регзларъ организацизнеа знеи Академии тзъкаръ пентрзъ вииторизъ; не лънгъ ачэста, óменii дъвзъдаци липсидзъ, клар калачитзъдиле mediокре че репресзлнтазъ професориi де не атзпче нъ продъсеръ нимикъ че с'ар фii пътзътъ зиче демнъ знъи корпъ де дъвзъдаци.

Че фелиз ера лъкрзлъ? Референдаризлъ школilorъ

(че а фостзъ нъмаи знзлъ сингзрзъ ши пестрзъмзатзъ, D Г. Асакi) ши къ доi треi професори, комизнеащъ комитетзлъ Akademikъ! Дъ ачэста с'а тзърцинитзъ тотзъ нъмеле ши преститъцизлъ Академии дин Iamí, пълъ ла 1849, къндзъ цимнасизлъ а къпътатзъ о реорганизацизне ма радикалъ, дъспзъ моделзлъ цимнасизрипоръ европéне.

Фостзлъ Домнъ ши Каймакатъ Алек. D. Гика, дъ скзърта епокъ а гзъвернзлъи сеъ интеримаризъ, дъ а. 1858, арзънкъ фзъндаментеле знеи позъи къдиръи дестинатъ пентрзъ школи не локалзлъ векъзлъи колецизъ дин къртеа сьнтзлъи Сава.

Ачестзъи едифицизъ i се дете нъмеле де Академиз националъ дъспзъ хрисовзлъи каре с'а пзъсзъ къ solemnitate ла фзъндаментеле сале.

Физъ ка сь ажънцетъ а ведеа дъ ачестзъ едифицизъ дънтронзъндзъсе о инститъцизне, каре сь продъкъ фзък-теле де каре нацизнеа е сетóсзъ!

Винъ акъма дънтрзъвзъриле:

Авемъ ноi невоизъ де инститъцизнеа знеи Академиi, ши че мизизне сь айбъ еа?

Авемъ дин чине о комизне, ши дъспзъ че васi сь се организае?

Еатзъ дънтрзъвзъри каре провóкъ сериóсе вьзгъри де сэмъ. Е фóрте грезъ а се фаче дъчепзътзлъ знъи лъкрзъ, маi алесъ ла ноi, каре сьнтметъ дъчепзъторъ дъ тотзъ фелизлъ де ашезъминте; ши дакъ венимъ ла де-чизизнеа де а'лъ фаче, катъ сь къдетъмъ ши сь медитъмъ тълътъ пентрзъ ка с'лъ вродимъ маi къ пентрере.

Сънт óменii каре гзъсескъ де присосъ ши кларъ не-фолоситóре о асемине инститъцизне. Амъ доръ дъсзъ сь штимъ къвинтеле че потъ сь айбъ. Ноi, дъсзъ, сьнтметъ конвинши къ о Академиз, дакъ се ва организа вине, пóте сь адзкъ ресзлатате фолоситóре. Тóте попóреле цивилизате прин фелзърите кинзъри ши сакрифицизъри аъ лъкратъ ши лъкрзъзъ ла кългъра лимбеи ши дънкзрациареа таланте-лоръ каре тзърескъ преститъцизлъ знеи нацизни. Дъ скзър-тзлъ тимъ, де къндзъ пътемъ зиче къ амъ интразъ дъ епока ренаштереi, есте адевзъратъ къ амъ фькзътзъ къдi-ва пашъ дъ карьера литерелоръ. Даръ нъ е маi пзъцинъ адевзъратъ къ талантеле литерарие аъ фостзъ къ тотзлъ дъ деспрецъ ши липсите де дънкзрациаре, дъ кътзъ прин емълацизне сь проспереже ши сь мергъ маi департе. Нъ е еаръш маi пзъцинъ адевзъратъ къ лимба поастръ дъкъ нъ е дефинитивъ къпоскъзътъ, ници дъ респектзлъи формацизнеi сале, ници дъ алъ дънавзъциреi сале; о кон-фзъсизне mare де принципи ши системе домнеште ка о анархизъ дъ манiera атзътъ а скриптъреi кътзъ ши а рос-

tirei. Ачесте дозъ некъвиінде, даръ, не провѣкъ а къцета ши а фаче чева каре съ не дъкъ не о кале маї вънъ. — Ши кѣм се воръ стимъла талентеле, дакъ нъ prin о авторитате, каре съ айвъ компетенца ши факълтатеа де а да премії ши а дикорона опереле меритѣсе? — Ши кѣм се ва регла лимба постръ, дакъ нъ prin о авторитате, каре съ се окъне serioсѣ де Дикционариълѣ сеѣ, де граматика са ши де механисмълѣ сеѣ? — Ши кѣм вомѣ ажънде а авеа о литератъръ проприѣ recomъндавилъ, о исторіѣ націоналъ ordinarъ, дакъ нъ вомѣ авеа о авторитате каре съ opinеze аспра диверселоръ prodъчері ши съ се окъне дн специалъ къ опереле де интересѣ моралъ? — Воръ зиче днсъ зні къ опереле въне ши талентеле дела cine се recomъндъ; ши се воръ чита кътева персѣне каре нѣмаї дѣлъ кътева версѣри, ешите din ниште momente де инспирациѣне ферицитъ, аѣ ажъноѣ знде н'аѣ гъндитъ, дн постъриле ши дн demнїтъдиле челе маї дпалте. Аша поѣте съ фїз; дар' ачеї че факъ асемине рефлекциѣни н'ши днторкъ vedереа да атъте ши атъте алте таленте, мълтѣ маї меритѣсе поѣте, карі днпъезескъ дн зїтаре ши адеце се пердѣ къ тотълѣ prin дескзрациаре.

Дн ачесте пѣцине къвинте, кредемъ къ амѣ demъстратъ зрѣнда ши мисїнеа знеї инстїтѣциѣни Академїче.

Кредемъ де къвиінде а репета къ, фъръ де ачѣста, талентеле сѣнт осандїте а заче дн днпъперекъ ка флорїле мїросїтѣре авандонате днпре тѣрзчїні саѣ кълкате де пїчѣреле профане. Фъръ де ачѣста, лимба се ва днвѣрти днкъ мѣлѣ тїмпѣ дн рѣтъчїрїле ignoранѣей саѣ а emїmatїей*), саѣ къ алте къвинте, дн апархїѣ ши descordine.

Дар' дакъ не-амѣ пѣтѣтѣ конвинѣе деспре печесїтѣтеа знеї инициатїве, катъ съ о ши зпнетѣ дн практикъ. Кѣм, din че ѳменї, ши не че васї с'ар къдеа съ се organїceze о Академїѣ ромънъ? Дѣкъ амѣ лза статѣтеле Академїлоръ стрѣине ши ле-амѣ стрѣлдѣнта да пої, с'ар фаче знѣ лѣкръ де имїтациѣне каре поѣте съ нъ айвъ валѣреа ориѣналѣлї.

Ефорїа школелоръ din Бѣкърештї, нї се паре къ проїектѣзъ днфїндареа знѣї корпѣ школастїкъ съв нѣме де Академїѣ, дѣлпъ васїле ши моделѣлѣ сїстемелоръ къпоскъте дн Церманїа: съв тїтлѣ де „Социетѣдї Академїче, провъне а се инстїтї ниште комїтете, компъсе din къте треї персѣне, карї съ се окъне специалементе де штїинѣе, арте ши лексїкографїѣ; къ алте

къвинте о Академїѣ didacticъ, къ факълтѣдї тѣр-ципїте, ши сънѣсъ іспїдикциѣней авторїтѣдилоръ школастїче.

Нѣ не днкъмѣтѣмѣ а комъбате ideeа днпїнте де а о vedea формълатъ дн проїектѣ. Не тѣрципїмѣ а обїекта нѣмаї къ сїстемеле цертане, къ тѣтѣ рацїѣнеа лорѣ, нъ преа сѣнт практикавїле да пої: Ромънїї нъ сѣнт андї пентрѣ кончепциѣнїле Нордѣлї; ценѣлѣ лорѣ, спїрїтѣлѣ лорѣ, патърналѣ лорѣ, инстїктеле лорѣ, маї кѣрѣндѣ ши маї къ фолосѣ потѣ съ днпѣрѣдїшезе кончепциѣнїле Гало-їталїче. Не днпгъ ачѣста кїарѣ чївїлісацїѣнеа дн каре амѣ днпїнтатѣ чева, не-а famїліарїсатѣ къ инстїтѣциѣнїле ценїлѣлї франчезѣ. Дѣлпъ тотѣ къвълѣтѣлѣ даръ, дакъ есте съ имїтѣмѣ моделе стрѣине, кредемъ къ инстїтѣциѣнеа Академїей франчезе есте моделѣлѣ челѣ маї demнѣ де имїтатѣ. О Академїѣ ромънъ, кроїтѣ дѣлпъ ачѣста, кредемъ къ ва фї сїнгъръ дн старе а авеа о destїnatъ маї къ сѣкчесѣ ши а пѣтеа съ вївїфїче ши съ днboldѣскъ ценїлѣ интелїциѣней ромъне.

Корпѣрїле констїтѣтїве але статѣлї постръ, каре зрѣмѣзъ а се окъпа къ реorganїzареа Принципателоръ ѳнїте, ши prin зрѣтаре къ destїnatele ромънїней, спѣрѣмѣ къ се ворѣ пѣтрѣнде де днсемпѣтатеа ачестѣдї обїектѣ, ши да тїмпѣ се ворѣ арѣта целѣсе де а пропъне инстїтѣциѣнї де патѣра ачелора де карї ворвїрѣмѣ. А вївїфїка ши а днпълца морала знеї нацїѣнї есте тотѣ атѣта, ва днкъ ши маї импортантѣ, ка ideeа де аї спорї арматѣ. Prin зрѣтаре стѣрѣмѣ ши черемѣ, дн нѣтеле нацїѣней ши ал тѣрїреї сале, сакрїфїцїрї serioсѣ din партеа статѣлї ка ши din партеа сочїетѣдїей.

Челѣ че ва обїекта дн контра ачесторѣ ideї, дн-тѣркъ'ши прївїреа la исторїа челорѣлалте поѣре. Наполеоне челѣ mare нѣ ера знѣ зтѣпїстѣ саѣ знѣ револѣцїонарїѣ къ ideї есцентрїче; къ тѣте ачесте дн тїмпѣлѣ имперїзлї сеѣ статѣлѣ вѣрса къте 300,000 франчї (30,000 галвенї) не анѣ пентрѣ днкъзрациареа литератѣреї, а штїинѣелорѣ ши а оперелорѣ меритѣсе. Асемїне сакрїфїцїрї нѣ ераѣ rarї а се vedea ши дн тїмпѣлѣ monarхїилорѣ precedенте.

Дар нѣ нѣмаї статѣлѣ, чї ши партїкларїї дѣсаѣ фѣндѣрї destїnate пентрѣ ачѣастѣ. Да пої днсъ нѣмаї знѣ сїнгърѣ вѣрватѣ се гѣсї къ ideeа ценероасѣ де а фѣнда премїї литерарїей*); фїз знѣ днченпѣтѣ ши

*) Инстѣрѣкциѣнеа непѣрфектѣ.

*) D. Конст. Брѣнковѣанъ с'а фѣкѣтѣ немѣрїторїѣ дн Цѣра ромънѣскъ prin фѣндареа маї мѣлторѣ тѣ-

ші знѣ вѣнѣ есемплѣ пентрѣ патриотичнѣхъ ромѣни-
лорѣ! —

Дѣлѣ градѣлѣ де кѣлѣрѣ ла каре амѣ ажнѣсѣ,
дѣлѣ пѣтѣрѣлѣ мѣрѣнигѣ алѣ ѳменѣлорѣ де лѣтере шѣ
де шѣиנדѣ че авемѣ, дѣлѣ патѣмеле каре доминѣ кѣар
пе ачеѣ пѣрѣни кѣрѣ сѣнт, е кѣ пѣнѣтѣндѣ а ашѣпта шѣ
а ведеа ѳ сочѣтате акадѣмѣкѣ ѳормѣндѣсѣ дела сѣне.
Нѣмаѣ гѣвернѣлѣ катѣ сѣ ѣа инициѣтива: нѣмаѣ статѣлѣ
пѣте сѣ ѳ пѣлѣ дѣ лѣкрѣре.

Дѣ адеврѣлѣ нѣ пѣтемѣ прѣтинде а авеа ѳ Ака-
демѣлѣ кѣ патрѣзѣчѣ де ѳотолѣрѣ. Пентрѣ моментѣлѣ,
кѣарѣ де ар ѳѣ вѣнѣ воиндѣ н'ар ѳѣ кѣ пѣтѣндѣ: ѳме-
ниѣ пе лѣпѣсѣкѣ. Нѣ сѣнѣтемѣ дѣлѣсѣ атѣтѣ де неавѣрѣ
дѣ кѣтѣ сѣ нѣ пѣтемѣ ѳорма ѳ Акадѣмѣлѣ де чѣнѣ-
спрѣзѣче ѳотолѣрѣ.

Кѣм дѣлѣсѣ се ва прочѣде?

Еатѣ сѣмарѣлѣлѣ пѣрѣрѣлорѣ пѣстрѣ пентрѣ vasele
че пропѣнѣмѣ а се лѣа ла органиѣареа знѣѣ асемѣне
инѣтѣрѣнѣнѣ.

1. Сѣлѣ нѣме де акадѣмѣлѣ ромѣнѣлѣ сѣ се дѣнѣ-
инѣзеа знѣ корнѣ лѣтерѣрѣлѣ, компѣсѣ де чѣнѣспрѣзѣче
мѣмѣрѣ.

2. Скопѣлѣ ачѣстеѣ инѣтѣрѣнѣнѣ сѣ ѳѣлѣ:

а) А се окѣпа кѣ дѣверседе кѣстѣнѣ лѣмѣвѣстѣче,
прѣкѣм грамѣтикѣ, орѳографѣлѣ шѣ алѣтеле; прѣн зр-
мѣре а опѣниѣ асѣпра кѣрѣлорѣ школастѣче атѣнѣтѣѳѣре
де лѣмѣлѣ, шѣ асѣпра сѣстѣмѣлорѣ че с'ар кѣвени а се
адопта.

пѣстрѣ, пе каре дѣнѣстрѣндѣле кѣ авѣрѣ дѣсѣмпнате
ле-а дѣстѣнатѣ пентрѣ оперѣ знѣаниѣрѣе. Ачѣсте авѣрѣ
асѣрѣ сѣ аѳлѣ сѣлѣ патронаѣлѣлѣ Прѣнѣпѣлѣ Бѣвѣскѣ
Б. Брапковѣанѣ, ковѣрѣжѣтѣрѣлѣ дѣн ѳамѣлиѣ ѳѣндѣторѣлѣ-
лѣлѣ Домнѣ.

Ачѣстѣ жѣне Прѣнѣпѣ, спре а мѣрѣта мѣморѣа
стрѣвѣнѣлорѣ сѣѣ, дѣн прѣсосѣлѣ венѣтѣрѣлорѣ а ѳѣндѣтѣ
мѣѣлѣ мѣлѣе школѣ де ѳете, стѣпендѣсѣрѣ пентрѣ ажѣтѣр-
рѣлѣ школарѣлорѣ ѳѣрѣ авѣре, шѣ прѣмѣсѣрѣ лѣтерѣрѣлѣ (шѣ
прѣмѣлѣ де 300 гѣлѣ. шѣ знѣ акѣсѣтѣлѣ де 150 гѣлѣ. ла
ѳѣкарѣ доѣ анѣ). ѳѣрѣ а иѣтра дѣн теорѣилѣ, дѣлѣ каре
знѣи пѣвлѣчѣстѣи воѣсѣкѣ сѣ атѣче дрѣнтѣрѣилѣ де тѣтелѣ а
ле Прѣнѣпѣлѣ Брѣнѣковѣанѣ, нѣѣ анлѣдѣмѣлѣ ѳапѣта шѣ
кѣнѣпѣнѣнѣне ачѣстеѣ идеѣ цѣнерѣѳѣсѣ, дѣмне де секо-
лѣлѣ дѣн каре пе аѳлѣмѣлѣ.

Амѣ ѳѣче ѳ индѣскрѣдѣнѣе дакѣ амѣ зѣта шѣ прѣ-
мѣлѣлѣ прѣмѣсѣлѣ де Дн. граѳѣлѣ Скарлатѣ Росѣтѣ; дѣрѣ
дѣспре ачѣста вѣмѣлѣ ворѣи мѣѣ тѣрѣлѣ.

б) А лѣкра знѣ Дѣкѣиѣнарѣлѣ ромѣнѣсѣкѣ, пе мо-
делѣлѣ Дѣкѣиѣнарѣлорѣ ешѣте дѣн Акадѣмѣилѣ ѳранѣзеа
шѣ италиѣне, арѣтѣндѣ деѳѣктѣѳосѣтѣатеа кѣвинѣтелорѣ рѣлѣ
дѣнтрѣѳѣсѣ дѣн лѣмѣлѣ шѣ индѣкѣндѣлѣ пе ачѣле че се кѣ-
вѣне а се прѣиѣмѣ.

с) А'шѣ да пѣрѣреа асѣпра оперѣлорѣ лѣтерѣрѣе,
ѳилолѣѳѣче, морѣале, истѣрѣче шѣ ѳѣлѣсѣѳѣче каре ар мѣ-
рѣта прѣмѣсѣрѣ дѣн парѣтеа статѣлѣлѣ, сѣлѣ дѣн парѣтеа цѣ-
нерѣшѣлорѣ ѳѣндѣторѣлѣ че ворѣ воѣ а венѣи дѣн ажѣтѣ-
рѣлѣ лѣтерѣрѣе.

д) А се окѣпа кѣ ѳрѣдинареа докѣментѣлорѣ шѣ
инѣскрѣпѣнѣнѣлорѣ каре ар ажѣта ла комплѣктѣареа истѣ-
рѣеѣлѣ наѣиѣнале.

3. Мѣмѣрѣи Акадѣмѣи, ѳ датѣлѣ нѣмѣиѣлѣ, ворѣ ѳѣ дѣн
постѣрѣилѣ лорѣлѣ пе вѣадѣтѣ: нѣмаѣ прѣн дѣмѣиѣнарѣе де
вѣнѣлѣ воѣлѣ, сѣлѣ прѣн знѣлѣ вѣѳѣлѣ де есклѣсѣнѣе знѣаниѣлѣ,
ворѣ ѳѣ дѣнлѣкѣнѣиѣ де алѣнѣ. Ла дѣнѣпѣтѣлѣ гѣвернѣлѣ ва
нѣмѣиѣ пе 9 мѣмѣрѣи: ачѣшѣтѣа ворѣ нѣмѣиѣ прѣн алѣдѣре
пе чеѣ шѣсе; дѣлѣлѣ ачѣста апоѣ, дѣн касѣлѣ де вакапѣлѣ,
лѣпѣсѣрѣилѣ се ворѣ дѣнѣпѣнѣиѣ прѣн алѣдѣре.

4. Мѣмѣрѣи Акадѣмѣеѣлѣ ромѣнѣе ворѣ ѳѣ ромѣнѣлѣ,
ѳѣрѣлѣ дѣстѣнкѣнѣе де провинѣчѣлѣ сѣлѣ де прѣтекѣнѣе.
Дѣрѣ нѣчѣ ачѣѣ карѣ се ворѣ нѣмѣиѣ де гѣвернѣлѣ, нѣчѣ а-
чѣѣ карѣ с'ар пропѣнѣе мѣѣлѣ тѣрѣлѣлѣ дѣн касѣрѣ де ва-
капѣлѣ, нѣ ворѣ нѣтеа ѳѣ ѳѣрѣлѣ ѳрѣкарѣ тѣлѣ лѣтерѣрѣлѣ
кѣпѣсѣкѣлѣ.

5. Кондѣиѣнѣилѣ адмѣисѣнѣеѣ, дрѣнтѣрѣилѣ шѣ ѳвлѣ-
гаѣнѣнѣилѣ мѣмѣрѣлорѣ Акадѣмѣеѣлѣ сѣ се рѣгѣлѣзе дѣлѣлѣ
анѣмѣе статѣте ѳдатѣлѣ пентрѣлѣ тѣлѣдѣахна.

6. Гѣвернѣлѣ ва дѣстѣна знѣ лѣкалѣлѣ пентрѣ цѣ-
нѣреа шѣдѣнѣлорѣ Акадѣмѣеѣлѣ, шѣ пентрѣ лѣкѣнѣнѣа се-
крѣтарѣлѣлѣ сѣѣ.

7. Дѣн лѣкалѣлѣ че се ва дѣстѣна пентрѣ ачѣста
се ва ашеза шѣ бѣвлѣѳѣтеа актѣзалѣ а статѣлѣлѣ, каре се
ва пѣне сѣлѣ дѣрѣкѣнѣнеа Акадѣмѣеѣлѣ.

8. Мѣмѣрѣи Акадѣмѣеѣлѣ ворѣ ѳѣ рѣтрѣвѣнѣиѣ де статѣлѣ
дѣн рапорѣтѣлѣ кѣ дѣмѣнѣтѣатеа карѣкѣтерѣлѣлѣ лорѣлѣ шѣ кѣ
сарѣчѣна каре лѣ се ва имѣнѣе.

Ка кѣнѣкѣсѣнѣе, адѣѳѣѳѣмѣлѣ кѣ нѣ дѣрѣмѣлѣ алѣлѣ де
кѣтѣлѣ ка идеѣле че пропѣнѣмѣлѣ сѣ ѳѣлѣ рѣмѣгѣте мѣ мѣ-
дѣтѣте де ачѣѣ че поартѣ дѣн мѣнѣлѣ мѣндѣтѣлѣлѣ де а
рѣѣнѣпера Прѣнѣпѣнѣтеле-знѣте прѣн инѣтѣрѣнѣнѣнѣ вѣне кѣ-
цѣтѣте шѣ ѳѣлѣсѣтѣѳѣаре. —

La mormentulu scumpei mele socie.

Repausata in 13. Aprile v. 1860.

Plecași o dulce socia din lumea cea desiérta,
Te smulșe branc'a mortiei din bracia de amoru!
Te rogu scumpa Maria, intorcete si iérta
Se'ti planga, se te caute duiosulu socioru!

Tu angeru din naltime, ce reversasi amóre
In fientia-mi, in viétia-mi balsamu vindecatoru,
Primesce a mele lacrimi, suspine cu duróre,
Primesce-le Maria din inim'a-mi cu doru!

Cu ele ca cu semnulu amórei cei curate,
Ce ne 'ndulci viétia si 'n bine, si in reu,
Voiu plange spre mormentuti, pururea voiu cantate,
Pen' candu draga la tine nu voiu veni si eu.

Voiu plange ca-mi fu si socia cu amóre, cu credintia,
Ca-mi fu si in locu de mama si 'n locu de dulce soru;

Caci eu venii la tine lipsitu prin provedintia
De tata si de mama, de dulce soru cu doru.

Si mórtea nesatula de ceea ce 'mi gatise
Se rapedi grozav'a si 'n noulu adepostu:
Antaniu a nóstre dóue fientie ne ucise,
Apoi parenti si un frate ce 'n casa ti a mai fostu.

Voiu plange ca dorinti'a de a fi in nou'a-ti casa,
Ca'n ea se odinésca trupsioru-ti obositu,
Mutandu-le d'aice desiérta mi-ti remase
Pucinu fusesi in cas'a, la care-ai chinuitu!

Si tu aci recél'a ti-o atrasesi iubita!
Si 'n drumu acusi la Secasiu, acusi car la Ver-sietiu,

Diceai: „Se mi scapu odata viétia amarita
Din recea strainetate in loculu mieu maretiu.“

Voienti'a-ti é plinita: catedra e lasata, —
Dieci dóue si doi ani sunt un tempu deajunsu frumosu.

Te adusi la mosióra-ti, viétia superata
Aci se ne o resbune unu ceriu mai seninosu!

Tu o sperai acésta, dar hól'a ta cumplita
D'unu anu si jumetate ce nu te mai lasá
In Martiu-ti negri ceriulu, — sperantia amagita!
Aprile furiosulu viétia-ti sagetá.

Voiu plange a ta vresta, vertute, barbatia,
Dreptatea, bunetatea cu care straluceai.
A ta inima buna, o scump'a mia Maria!
La toti si la neprietini asemenea aratai.

Te-oiu plange si m-oiu plange, ca ce in óra mortiei
Mi-ai disu se implinesce, — far' tine nu mai potu:
Caci doru, singuritile si greutatea sortiei
M'apasa, me impila, me sfasia de totu.

Dar eata ear' furtuna spre noi dulce Maria!
Candu fú o septemana dupa ce m-ai lasatu,
Plecaiu cu alu teu frate si cu a sa socia,
— Ca se le facu pre voia — la Sragia — alu loru satu. —

Ei — bunii fratióri-mi — vrea mie mangaiere,
Dar' mórtea nesatiósa acasa asteptá,
La prunculu loru Corneliu, o noua desperare!
Pre care 'n patru dile 'lu rapesece ghér'a sa.

Ce va se dica acésta, o Dómne indurate!
Blastemu, au famili'a lipsita de norocu?
Ca eu in conscientia-mi nu sciu de asia pecate,
Ce ar fi potutu aduce asupra-mi asia focu!

Cerescule Parente! ce faci si dai, si éra
Desfaci si ieai la tine cu svafu'ti neurmatsu,
Noi suntemu o nimica, ca fientiele de céra.
Me plecu voientiei Tale si Numelui laudatu!

Te rogu numai Parente, ca dulcea-mi sosióra,
Ca sufletulu se-i vina in loculu fericitu;
Iér' mie da-mi putere pen' la a mortiei óra,
Ca amu pentru a mia dulce mai multe de plinitu.

N. T. Velia.